

AEROPORT INTERNATIONAL LEOPOLD SEDAR SENGHOR

AEROPORT INTERNATIONAL LEOPOLD S. SENGHOR

AEROPORT INTERNATIONAL LEOPOLD S. SENGHOR

AEROPORT INTERNATIONAL LEOPOLD S. SENGHOR

Min fremmede tvilling

Den senegalesiske billedkunstner Fatou Kande Senghor skaber sammen med sin tyske kollega Johanna Domke værket “BEDSTEMORS VÆG – DIGT” til My World IMAGES. De to kvinders kunstneriske samarbejde kredser om Fatous mand og dennes tvillingebror, der bosatte sig i USA, brød familiens bånd og blev rodløs. Transitliv eller tilhørsted? Processen kastede disse dagbogsblade af sig.

Foto fra installation "Bedstemors væg - digt" af Johanna Domke og Fatou Kande Senghor, 2010.

København, januar 2010, JOHANNA DOMKE: Her er jeg, i København. Arbejder på et projekt sammen med en kunstner fra Senegal. Emnet kredser om identitet og tilhørsforhold. Hun har rejst verden rundt, boet i mange forskellige lande og er farvet af alle de steder, hun har været. I den forstand ligner vi hinanden, men der er en grundlæggende forskel: Hun er alene omkring, hvor hun ønsker at være, og hvad hun vil med sit liv. Jeg har altid været i tvivl om, hvordan jeg skal leve mit liv. Jeg har nok forestillet mig, at det aldrig ville blive vigtigt for mig at svare på spørgsmål om tilhørsforhold. Men det er præcis det spørgsmål, hun konfronterer mig med. Jeg har altid ment, at mit arbejde vil bringe mig derhen, hvor jeg skal være. Jeg har ment, at arbejdet i sig selv vil medføre, at jeg hører til.

For nylig brød jeg med alle forbindelser fra et tidligere liv, da jeg oplevede det som begrænsende og ønskede at finde mit virkelige jeg. Jeg begyndte rejsen mod en horisont som forekom uendelig. Men snart blev jeg konfronteret med det samme spørgsmål. Jeg troede, at jeg så at sige kunne høre hjemme i mig selv. Men samfundet kræver en nationalitet, en identitet, en adresse, et sted at betale skat, en familie at besøge og en partner at være sammen med. Og dét har været en konflikt for mig. Jeg kan ikke leve

“For nylig brød jeg med alle forbindelser fra et tidligere liv, da jeg oplevede det som begrænsende og ønskede at finde mit virkelige jeg. Jeg begyndte rejsen mod en horisont, som forekom uendelig.”

op til kravene og har ærligt talt aldrig haft behov for det. De fleste af mine forhold har haft funktion af en base, jeg kunne tage hen til. Men jeg udfoldede aldrig min personlighed, for jeg var konstant ved at tage afsted igen. Jeg identificerede mig aldrig med andet end mit arbejde, fordi jeg ville være utilknyttet – og folk kaldte mig egoist.

Hele livet har jeg været i bevægelse, selv da jeg boede sammen med mine forældre. Vi blev aldrig et sted i mere end tre år. Venner kom til, og jeg drog videre. De var kede af det, og jeg var nådesløs. Men det skete også en gang, at jeg følte mig ensom, og det satte sine spor. Det skete, da min familie flyttede til Argentina. Det var ikke en flytning som dem, hvor man bliver præsenteret for nye klassekammerater i en ny skole, og hvor man med det samme ved, hvem der er de seje, og hvem der er de kedelige. Jeg voksede op sammen med to brødre og syntes, det var kedeligt at være sammen med piger og snakke om neglelak og frisurer, så jeg gik hen til de argentinske drenge for at snakke med dem. Men jeg blev skubbet tilbage. Piger skulle ikke omgås drenge, lærte jeg, men det var for sent, mit image var ødelagt, og jeg var dømt til ensomhed. Gennem alle mine oplevelser med nye omgivelser vænnede jeg mig til at indtage iagttagers position. Jeg dannede mig en mening om de nye omgivelser og handlede ud fra den. Men i Argentina blev jeg set ned på af en grund, jeg ikke forstod, eller af et samfund der ikke forstod mig. Jeg vendte mig indad, holdt op med at spise og begyndte at bekæmpe mit eget køn.

Siden begyndte jeg bevidst at leve et nomadisk liv. Vel var jeg rodløs, men hist og her havde jeg et tilhørsforhold, en forbindelse

til nogle fyre, et sted, et liv. Men jeg var beskuer. Og det gjorde mig magtfuld. Jeg kunne jo altid gå igen – og det gav næring til mit arbejde. I arbejdet fandt jeg hjem. I arbejdet skabte jeg et rum, uafhængigt af hvor jeg var. Rummet kan stadig udforskes, og derfra kan der stadig skabes små kunstneriske og intellektuelle mirakler. Og kunst fører trods alt også til kommunikation og fællesskab. Er der overhovedet nogen, der efterlyser andet og mere af kunstneren? Er det ikke netop et af kunstnerens fortrin, at hun kan optræde, skabe og handle i de omgivelser, der nu engang omgiver hende?

København, januar 2010, FATOU KANDE SENGHOR: Mit navn er Fatou. Jeg tænker højt over begreber som tilhørsforhold og samhørighed.

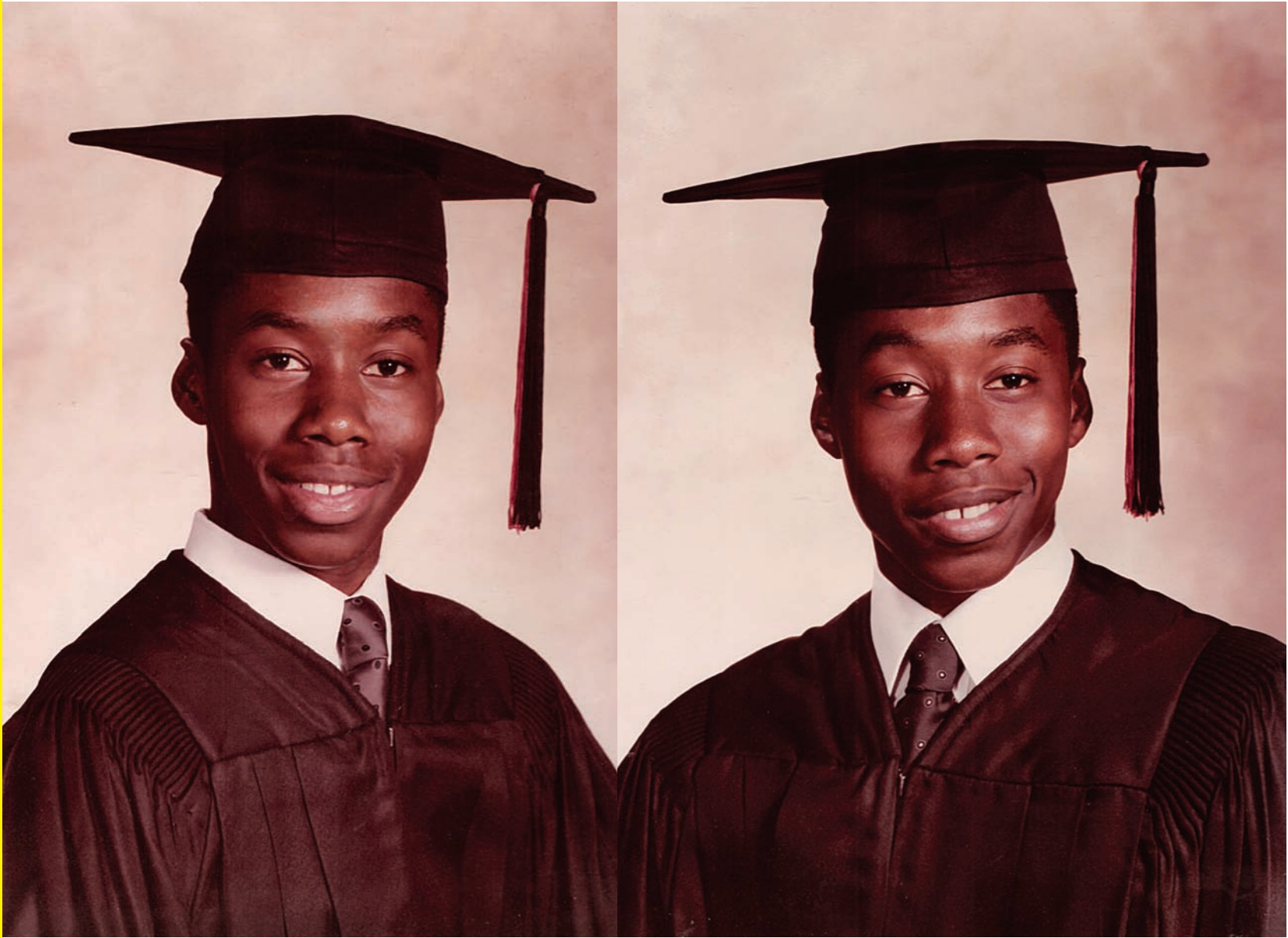
Den kamp, man skal igennem for at VÆRE, er den rigtige. I en verden, hvor masker, snilde, fiduser og smutveje er til salg, er det ofte løftet om en gratis tur til himlen, der vil gøre dit liv til et helvede. Derfor, gå ind i kampen for at skabe dit liv. Hvis man søger at være, så kræver det, at man søger nogle betydelige komponenter (nogle gange gennem hele livet) og derefter kombinerer dem med hinanden. Det er det, mange af os kunstnere gør i vores liv, ved at rejse, opdage, udveksle, undervise, lære, undersøge og dele, så vores kunstværker bliver til våben, redskaber og kilder, lige så meget

som æstetik. Og i dag, ligegyldigt hvor vi tager hen i livet, passer vi ind. VI ER. Vi passer ind, fordi vi Gud ske lov har accepteret spillets regler. VI ER, fordi vi har fået en opskrift ved at have samlet ingredienserne. Og hver eneste af os har vores egen opskrift til at transcendere virkeligheden.

Når jeg ser tilbage på min livsbane og ønsket om at finde ind til sandheden, kreativiteten, livet, så går det op for mig, hvor meget hjerte jeg har lagt i at være verdensborger, samtidigt med, at jeg kommer fra et sted som mit hjerte har særlig kært, et sted som jeg ikke vil bytte for noget i verden. Selvfølgelig var det nødvendigt med kammeratskaber, og derfor valgte jeg Kwame Nkrumah, Leopold Sedar Senghor, Aimé Césaire, W.E.B. du Bois, Cheikh Anta Diop og andres selskab til at skærpe tænkningen og de teorier, som jeg hvert øjeblik kunne verificere ude i marken. Der kom så mange svar, som søgte at lindre livets mærker. Så mange svar blev tilbudt hen ad vejen. Det er belønningen for, at jeg valgte at rejse rundt.

Som barn var det smertefuldt at bryde op fra venner, som jeg havde sværget troskab til for livet. Men selvom mine forældre var rejsende, var forbindelsen til basen der hele tiden. Tålmodigt ventende på, at frugten skulle blive moden. Så kom tiden, hvor basen i modernitetens navn kunne virke som et ærligt sted at vende tilbage til. Jeg var i en proces med at 'bevæge mig fremad', følge strømmen, surfe mellem skyskrabere, fancy caféer, indkøbscentre, langsomt kørende bagved kraftfulde motorer i et organiseret rum, som jeg følte jeg bidrog til. Men til sidst, da jeg havde levet de andres liv, vandret rundt, lånt noget gammelt, noget nyt, noget

dansk og noget fra Burkina Faso, begyndte mine egne aftryk at rotere om mig gennem drømme, som drog gamle minder frem om dufte, lyde, billeder, smagsindtryk. Da dét skete, var det det perfekte tidspunkt at vende tilbage og slå mig ned. Jeg slog mig ned blandt mine egne med en entusiasme, som overraskede min omgangskreds, der opfordrede unge til at flygte fra den økonomiske tørke i Afrika. Men jeg genskabte et udsøgt univers, alt imens jeg gravede dybere ned i den afrikanske jord og plantede mine rødder. Jeg slubrede dyrebare øjeblikke og ritualer i mig igen og igen. Nægtede dikotomien mellem forfædrenes arv og muslimske skikke, kombinerede dem på forunderlig vis, lod dem være i mig og fortrød det aldrig. Jeg løftede mig selv op over frygten og uvidenheden og valgte tilhørsforholdet.

Jeg ser mig selv som et træ. Et sundt træ med blade som er spiselige. Kære Senghor, kære Nkrumah, kære Césiare, kære du Bois, kære Diop, I havde ret: Den besejredes gud bliver vinderens djævel, den hånd som giver er den hånd, som befaler. Vi véd, og vi vil ikke vente med hænderne tomme til brydekampen starter, vi vil være derude og åbne øjne, sind og hjerter, så folk vil vælge ærlighed, virkelighed og til sidst lære, hvordan man trækker vejret og lever. Lad sandheden blive sagt.

Det er indlysende,

Sæt dig ved bedstemors væg, hvis du vil vide hvem, hvad og

“Jeg ser mig selv som et træ. Et sundt træ med blade som er spiselige. Kære Senghor, kære Nkrumah, kære Césiare (...)|I havde ret: Den besejredes gud bliver vinderens djævel, den hånd som giver er den hånd, der befaler.”

hvor om tingene, og så vil du måske opdage hvorfor. Bedstemor ville altid lade én være alene i stuen for at mærke ens forfædre efter et længere fravær. Da vi var børn, sad vi dér i stilhed, fnisende, og ventede på at blive sluppet fra forfædrenes greb. Og så husker jeg, hvordan jeg længtes efter disse spirituelle øjeblikke af forbundethed, når kulden skar gennem mit kød i byer, som nægtede at blive fortrolige med mig.

Det er indlysende,

Bedstemor vidste godt, at vi ikke ville komme så langt uden et refill. Hun vidste, vi ville komme tilbage. Omhyggeligt samlede hun stykkerne og hængte dem op på væggen. Vi var nødt til at komme tilbage til hendes væg og tage et dybere og bedre kig på fotografierne og på sporene fra fortiden, for at få fat i energien, i overbevisningen, i brølet... for at forstå, hvordan vi skulle forsvare os, hvordan vi skulle holde stand, hvordan vi skulle genforhandle...

Det er indlysende,

Fodtrinene kunne fortælle historien om denne familie, denne klan, denne nation: Hvem vi var engang, hvad vi er på vej hen til, hvis vi ikke tilføjer vores mærke til hendes væg. Dette indebar at holde væggen i live og bidrage til den, det indebar at tage ansvar for at bære en del af noget større end os selv, som kunne skade os eller beskytte os, a ængig af, hvordan vi håndterede informationen.

Det er indlysende,

tiden er inde...

Dakar, januar 2010, Etienne James Senghor (den tvillingebror, der bor i USA, red.) kommenterer noten "BEDSTE MORS VÆG - DIGT": "Det er indlysende.

I enhver situation repræsenterer jeg den anden. Hjemme, hvor jeg blev født, er jeg den vestliggjorde anden. Der hvor jeg betaler skat, er jeg den uddannede eksotiske anden.

Den dag jeg forlod mit hjem, forkastede jeg ikke mit barndoms-hjems struktur. Jeg valgte blot min skatteadresse som domicil.

Min tvillingebror slog sig ned i Senegal. Vi er forskellige og ens. Nogle gange skændes vi - fordi jeg nægter at forherlige mine rødder. Febrilsk forsøger jeg at huske vores ritualer. Men i virkeligheden har jeg glemt dem. Eller forandret dem. Jeg arbejder på at tilpasse dem til den nye skatteadresse og de strukturer, der hører den til. Jeg forsøger at kombinere den eksisterende struktur med stumper og stykker fra en anden struktur - mine forældres ritualer. Jeg forsøger at skabe enshed og forskel derhjemme og derhjemme.

Men ok... ritualerne udgør en dybde, som lokkende kalder under mine usikre fødder."

Istanbul, februar 2010, JOHANNA DOMKE: Mit navn er Johanna – et gammeldags navn, som i disse dage igen er blevet populært. Men i min barndom mødte jeg aldrig nogen med samme navn –

eller allerhøjest en eller to gange, og det gav mig kuldegysninger. Hvorfor var jeg ikke unik!? Da jeg var pige, begyndte folk at kalde mig Hanni, da mine forældre nok syntes, det var sådan et ærligt navn, og det navn bruger mine få barndomsvenner den dag i dag. På et tidspunkt blev det til Honey i forbindelse med en kæreste. Hanni var en lillebitte pige, som altid var en anelse for tynd, og som elskede at lege ligesom drengene og altid havde et favorit-træ, som hun ville klatre op i for at gemme sig og drømme. Hendes mor forsøgte at give hende kjoler på, men gav op, da kjolerne alligevel ikke passede sammen med pigens korte hår og de blå mærker på hendes arme og knæ. Hun var faktisk en smule genert, men hun havde sine meningers mod. Hun kunne finde på at gemme sig en hel dag for at få bevis for, at der faktisk var nogen, som holdt af hende. Men når hendes ældre bror kom for tæt på hende, gav hun sig til at kradse ham og skrike – også selv om han ikke var ude på at genere hende. Hanni og hendes familie flyttede ofte, og i forbindelse med et skift af omgivelser besluttede hun sig for at blive Jojo. Jojo havde fået langt hår, som hun satte op i en hestehale bag det ene øre, som en lille cirkusakrobat, og hun elskede farverige klude. Hun var lidt af en hoppebold, en Jojo, som stødte hovedet ind i for mange ting og stak næsen for dybt ned i ting – og endte med at falde på halen. Hun havde svært ved at lytte til autoriteter og hjalp sine venner med at sige deres mening. Hun var i fuld gang med at distancere sig fra sin familie for at finde sin egen sti, da hun blev kastet tilbage som en Jojo, som pludselig bliver grebet af den hånd, som ellers får den til at flyve gennem luften. Hun flyttede langt væk med familien, og det samfund, hun

flyttede til, var ikke noget spejl for hende – hun ville ikke engang se ind i det. Og således blev Jojo til Jo – kun halvdelen af den, hun var. Jo var en væske som ikke ville opløses i vand, og som blev bragt længere og længere ud på havet af bølgerne, indtil hun ikke mere kunne se kysten. Kamp og vilje fik hende til at strande i et ernt land. Hun var vokset og var klar til at tage sine næste skridt som Johanna.

Pludselig opdagede jeg mit navns kvaliteter – det er sjældent men internationalt, og hvert sprog farver det med sin egen farve. Jeg maskerede den spanske udgave – Juana. Jeg følte mig begrænset af denne nations ramme, og dens måde at udtale mit navn på var en krænkelser. Jeg følte mig godt tilpas ved det svenske Johanna (hvor man udtaler a'erne næsten som o'er). Det lyder en smule anonymt, og det er lige sådan svenskerne er – men de giver en et eget rum. Alle engelske versioner af mit navn JohAnna med et langt A er sjove men lidt vulgære, og danskerne forsøger altid at gøre det til Johanne, hvilket jeg forsøger at stå imod. Jeg synes, at mit navn bør beholde sin styrke med et A i slutningen. Jeg forelskede mig i en tyrkisk dreng, som kaldte mig Joanna uden et h og et stemt J. Det fik mig til at vågne op til et liv, som føltes som en bred horisont, som uberørt sne. Jeg fylder dette nye navn med nye oplevelser, jeg lever med det – og jeg gætter på, det er

vil ikke smelte sammen med de nye omgivelser. Det er generelt denne tilstand, vi stiler efter – nogle gange endda uden selv at vide det. Vi vælger at tage af sted ud fra en misbilligelse af noget, som vi bliver konfronteret med igen i en ny form, og beslutter os for at acceptere dette. Set gennem eksotismens farvefulde briller, kan vi endda godt lide det, som vi ellers ville foragte i vores egen kontekst. Det er som om de krydderier, vi aldrig brød os om i vores eget køkken, pludselig får en anden smag i det fremmede lands køkken.

Hvor er jeg? Jeg befinder mig i denne her mands hus. Han arbejder for kulturministeriet og kan lide det projekt, som jeg arbejder på – han siger, jeg skal bruge hans hjem som et atelier, mens han er ude at arbejde. Jeg har ikke noget arbejdssted, så det er derfor, jeg er her. Men mens jeg er her, kan jeg ikke holde op med at tænke på denne mands liv. Ved siden af mig står en skål med suppe, som er spist halvt op – sandsynligvis fra i går aftes. Sporene fortsætter til sofaen, hvor der ligger en stak appelsinskaller, som dokumentation for en aften med god og sund underholdning. Denne fyr elsker at ryge – der ligger en masse piber og tobak rundt omkring. Men der findes ikke nogen bedre måde at lære en person at kende på end ved at tage et kig på bogreolen. Det er ikke så meget bøgernes titler som jeg er interesseret i – de

“Pludselig opdagede jeg mit navns kvaliteter - det er sjældent, men internationalt, og hvert sprog farver det med sin egen farve.”

det, der er mig nu.

Forleden dag overværede jeg en diskussion mellem en person, som var flyttet fra sit land, fordi han af forskellige grunde foragtede sit oprindelsessted, og en person som boede i sit eget land, og som desperat ønskede at flytte til den anden persons hjemland. De var begge ulykkelige i den kontekst, de var født ind i og ønskede at distancere sig fra deres respektive tilhørssteder. Da den ene var utilfreds med det sted den anden længtes efter, fik det mig til at spekulere på, hvad dette begreb om det andet sted i grunden dækker over? Hvad består denne higen efter at være et andet sted i? Hvad er det, vi ønsker? Ikke at skulle relatere til sin egen kontekst? Den østrigske forfatter Thomas Bernhard flyttede til Spanien på et tidspunkt i sit liv, hvor han ikke kunne fordrage at lytte til de middelmådige samtaler, han blev udsat for, når han sad på barer og cafeer i Wien. Han nød lyden af spansk, lige indtil det gik op for ham, at han var flyttet langt væk blot for at blive konfronteret med en kodet version af den samme kedsommelighed som den, der havde fået ham til at forlade Østrig. Men af en eller anden grund var det nemmere at bære, da der ikke var nogen trang til identifikation. Det var endda en trøst at generalisere og skabe kategorier, for de lokale omgivelser gjorde det nemt at handle i den fremmede kontekst.

Med denne følelse af utilknytthed er vi i stand til at klare situationer, som ville give anledning til en konflikt for os i vores egen kontekst, fordi vi ville skulle relatere til dem. Det er denne forestilling, som bliver indbegrebet af den anden for os, som er tålelig, netop fordi den ikke vedrører os. Vi bevæger os i denne sfære ligesom i en opløsning, som er uigennemtrængelig for os. Men hvem er vi i denne hermetisk lukkede tilstand? Vi vil ikke være en repræsentant for den oprindelse, som vi har lagt bag os, og vi

fleste er på tyrkisk, og jeg forstår kun de internationale koder som urbanitet, modernitet, ideologi... fælleslinket mellem alle kulturarbejdere. Det er snarere det, som er gemt væk imellem bøgerne, som tiltrækker sig min opmærksomhed. En tegning, et foto, et postkort, en plastpose med noget indhold, som ikke fandt noget andet sted at bo. Disse mere personlige genstande giver stedet en følelse af noget statisk – som om der er tale om et liv, som pludselig stoppede i al stilhed. Personen, som spiser suppen og appelsinerne, ryger pibe og bladrer sine bøger igennem, er fraværende, men samtidig meget tilstedeværende, som følge af sine personlige spor. Mine tanker drages af tingenes tilstedeværelse, lægger forbindelser mellem dem og dukker op som små historier eller personlige bekendelser. Jeg er vant til at bevæge mig rundt i andre menneskers personlige rum, og det er virkelig forbløende, hvordan en person kan være tilstede på forskellige måder, alt imens vedkommende er borte. At trænge ind i denne sfære sætter altid en friktion i gang, som aftager i takt med den tid, du bruger på denne energi. Lidt efter lidt giver din egen anerkendelse af stedet og den anden person dig plads til at forme dig selv igen – man indånder en andens luft og udånder den igen som noget, der er mere dig nu end før.

Dakar, februar 2010, FATOU KANDE SENGHOR: Hvad tænker du på? Konceptualisering af steder. Du tilhører mig

Jeg stod i kø i Dakars internationale lufthavn. Bedrøvet tog en midaldrende mand afsked med sin kone og sine små børn, og han efterlod dem uden at vende sig om en sidste gang for at fastholde et billede af perfektion. Senere så jeg ham igen, da vi landede i København, hvor han skiftede til noget varmere tøj, så han kunne give sig i kast med den kolde vinter, som lå i vente. Der var virkelig

koldt, og der var faldet mere sne, end landet havde oplevet i lang, lang tid. Han passerede os, hans ansigt havde skiftet til en anden form, og han var klar til at være 'denne her' immigrant, langt væk hjemmefra, som var taget af sted for at brødføde sine egne. Jeg beundrer dette øjeblik, hvor man gør det, man skal gøre. Når man vælger opofring, ensomhed, nostalgi, selvfornægtelse og hårdt arbejde for at opnå et bedre liv.

I den fælles tro derhjemme, hvor han og jeg kommer fra, er hjemme ikke et sted, man handler med. Senegaleserne er flittige rejsende, og de er spredt over hele verden, men ligegyldigt hvor de ender henne, så holder de fast i det, jeg kalder for deres ridsninger, alt imens de stræber efter at være bedre verdensborgere. De lever lykkeligt et sted, de kalder hjem for en kort tid, og glider i det i andre verdensdele det meste af tiden.

Det er nok et udbredt ordsprog i de fleste kulturer at "verden er lille", og man kunne tilføje "i dag mere end nogensinde", så det er nok selvsagt, at de fleste af os er klar over, at steder og kulturer står overfor nogle skift, som vi ikke længere kan ignorere. Folk flytter rundt. Eller burde jeg sige: Folk flytter stadigvæk rundt. De medbringer dele af deres arv og tilføjer dem til andre folks arv, som også er flyttet væk fra andre steder for at bygge nye fællesskaber, nye økonomier. Grænserne er skudt i småstumper eller har

Nogle af immigranterne siger – som et forsvar – "Hvem ville dog opfostre en familie et sådant sted. Er dialogen overhovedet mulig?" Dertil siger jeg, at jeg tror, at et hjem er skæbnebestemt, at det er alle steder og ingen steder, så hvorfor bruge kræfter på at genskabe ét hjem eller én hjemstavn i miniatureudgave et andet sted?

Svaret lyder: "Hvordan kan vi lade som om, vi ikke bor i ghettoer på disse steder, som har brug for vores arbejdskraft. I unge er overbeviste om, at I passer ind alle vegne, og at I har fået lige vilkår, men vi ved, at det ikke gælder for os." Afrika er sådan et komplekst sted. Kontinentet frigiver sine sønner og døtre til resten af verden, og tilbage i landet står dets folkeslag overfor kampen om identitet og tilhørsforhold. Nogle nægter at stå sammen eller åbne op, nogle mister de bedste værdier fra deres fællesskaber og er ude af stand til at holde fast i deres ungdom. Det er som ønsker de at blive universelle mænd og kvinder. Nogle trues af nye teknologier. Afrika har stadig et image som et sted, hvor identitet ikke rigtigt er noget issue.

Goree Island, marts 2010, FATOU KANDE SENGHOR: "Jeg tilhører dig?????" Ægteskab og død.

Vi sværger for vores elskede: "Jeg tilhører dig," og den elskede

“Når jeg er død, så mind alle om, hvor dyrebar Afrika var i mit hjerte. Og om, hvordan mit liv var en smuk halskæde lavet af de perler, jeg fandt hist og pist rundt omkring i verden.”

genskabt sig selv omkring nye koncepter, hvorved de bevirker, at kulturer bliver omdefinert i disse nye områder.

Når vi sætter spørgsmålstegn ved historien, bliver vi klar over, at det er migrationens bølger, som har formet det unikke ved et sted. Historien fremmanes for dens fortids skyld, og alligevel er vi fortsat midt i skabelsen af denne historie. Derfor har vi bevis for, at intet sted kan være eksklusivt i forhold til et andet sted. Folkeslag krydser stadigvæk grænser i stor stil, og de bidrager til en omskabelse af geografien. Det er kun indlysende at kultur også følger dette mønster. Den historiske sammenblanding har genereret kosmopolitanisme i århundreder. Den senegalesiske immigrant, som jeg så i lufthavnen, hvor han efterlod sin kære familie, er ikke en af de immigranter, som i dag tror på kosmopolitanisme. Af de få ord, vi udvekslede, fremgik det, at han havde et problem med danskerne, som tilbød ham arbejde, men samtidig nægtede at have noget med ham at gøre. Han fortalte, at det mindede ham om et bal engang, da en ung mand i en blændende smoking og skinnende sko gik gennem dansesalen, mens alle øjne hvilede på ham, og bød en fantastisk ung dame op til dans med en kompliment, hvorefter hun afslog invitationen med det varmeste smil og fortsatte sin samtale med veninderne. Metaforen satte sig som trished i hans ansigt, og så gik han sin vej. De fleste af mændene fra denne generation, som har forladt Senegal for en stund, tror ikke på global kultur. De har brug for, at deres arvinger er dybt forankrede, inden de omfavner andre kulturer. Ofte vælger de at holde deres familie i en oprindelig kontekst og gå gennem smerten ved at være væk fra dem. Man siger, det hjælper dem med at fokusere på målene. Det er som om de steder, som byder dem velkommen, gør modstand mod de nytilkomnes spor. Deres sædvaner, deres tro og religiøse praksis, deres hudfarve.

svarer os fra dybt inde i sine øjne: "Jeg tilhører også dig, jeg er helt igennem din, jeg vil dø for dig. I kærligheden går betydningen af at høre til hinsides menneskelig geografi, og det meste af tiden er det ud fra ren og skær oprigtighed, at vi ikke kan sværge troskab til en nation, et fællesskab, en klan, et sted. Geografi og kultur kan blive til en trussel for den homo sapiens, som vi er i denne tid. I sådanne forhold ved vores ansvarlighed, hvad der står på spil, vi er os bevidste om graden af engagement, derfor bekæmper vi den følelsesløshed og henrykkelse, som kun sand kærlighed og lidenskab kan bevirke. Vi ønsker at være rodfæstet et sted til en vis grad, og alligevel længes vi efter horisonter, hvor vi ville være frie til at formulere egne ønsker og behov. Vores eget koncept af hjem, land, identitet, er omgivet af modsigelser, mens vi kæmper med den anden, som allerede er os af grunde, som vi tror, vi ønsker at holde intakte, men som vi ønsker skal være mere universelle. I en sand kærlighedsbærelse derimod stræber vi efter en sammensmeltning i vores forskellighed. Det er lidenskab, ja, som er en sådan forenings væske. Væsken har holdt sammen på de fleste af de ægteskaber, som jeg kender til, inklusiv mit eget. Holdt dem fra at gå i forskellige retninger, indtil de når uroazonen, du ved, dette øjeblik, hvor individerne har brug for luft efter at have dvælet i en dyb forbindelse i så lang tid, og så intenst. I kærlighedens navn, i ens idealismes navn.

Jeg fascineres af ægteskabet, af denne forening af to individer i den hellige ægtestand. Vi ægter en anden og må udfordre individualiteten med det nye 'vi'. Opgaven bliver personlig, lokalt og globalt, mens 'vi' sigter efter salighed og samhørighed. Kærligheden river os ud af balance og ændrer vores forhold til identitet og tilhørsforhold. Den slører vores dømmekraft, og vores kulturelle identitet bliver forbundet med et andet individ, som også har en

sløret dømmekraft. 'Vi' opgiver steder og laver aftaler om et fælles nyt sted, vi skal være. Sådant er det, til livet forlader os. Så vil vi gerne sendes hjem igen, hjem til det område, hvor vi fik vores rødder og hvor flere husker os, vores navn og hvad vi stod for.

Når jeg er død, så svøb mig i sort fløjel med gyldne bogstaver fra den hellige koran, ligesom Ousmane Sembé. Når jeg er død, så begrav mig ved siden af den elskede og lad mine døtre komme til mig dagen efter, så snart dagen gryr, for at synge vores kærlighedshymne og hælde vand på min grav. Når jeg er død, så mind alle om, hvor dyrebar Afrika var i mit hjerte. Og om hvordan mit liv var en smuk halskæde lavet af de perler, jeg fandt hist og pist rundt omkring i verden.

Johanna Domke er født i Kiel i 1978, men tog sin afgangseksamen fra Det Kgl. Danske Kunstakademi i 2006 og bor og arbejder i dag i København, Berlin og Istanbul. Inden da studerede hun ved Muthesius Kunsthochschule i Kiel og på Kunsthøgskolan i Malmø. I 2003 modtog hun publikumsprisen ved ZKM Internationaler Medienkunstpreis for værket *Let the Wind Blow* og Brockmannprisen fra Stadtgalerie Kiel. Johanna Domke beskæftiger sig med individuelle og kollektive handlingsmønstre i konkrete situationer i det offentlige rum, hvor mennesker er underlagt overordnede sociale mønstre og systemer. Selvom de portrætterede mennesker står midt i et menneskemylder eller sover side om side, synes de alligevel at befinde sig i et eget afgrænset rum, skabt af Domkes kamera: Hverdagens travlhed er trukket helt ud af de trafikale knudepunkter, som almindeligvis emmer af liv, støj og aktivitet. Med dette greb bliver de filmiske fortællinger små fortættede stilbilleder, som i de korte øjeblikke de fastholdes af kameraet, får et eget liv uden for den kontekst, de er optaget i.

Fatou Kande Senghor er kunstnernavnet for Fatoumata Bintou Kande født 1971 i Dakar, Senegal. Fatou Kande Senghors opvækst i en række afrikanske og europæiske lande har givet hende en enestående kulturel spændvidde og indføling med forskelligartede nuancer og traditioner, som går igen i flere af hendes værker. Hendes konceptuelle kunst tager ofte form af 'artscience', et videnskabeligt eksperiment, der afdækker temaer som økologi, miljø, moderne teknologi, teknik og politik. Den nuværende base for hendes kunstneriske udforskning er Waru Studio i Dakar – et navn der understreger, hvad det handler; på lokalsproget wolof betyder 'Waru' nemlig 'forundring'. Fatou Kande Senghor er ikke tilhænger af kunst for kunstens egen skyld, men er overbevist om, at kunst er et effektivt våben i kampen for at behandle og løse mange af Afrikas problemer. Helt konkret bruger Fatou Kande Senghor medier som fotografi, video og print til at skabe øget bevidsthed om sine målsætninger.

